

Posudek vedoucího na magisterskou diplomovou práci

Reinterpretace postavy Achillea v literatuře raného císařství

Bc. Kateřiny Málkové

Téma diplomová práce Kateřiny Málkové spadá do dějin literatury s přesahem k literární komparatistice – autorka v ní zkoumá podoby recepce řecké epické postavy Achillea, s ní spojených látek a motivů v římském písemnictví, především v 1. století po Kr. V širším kontextu se tedy práce dotýká otázky, jak kreativně římská literární kultura zacházela s dědictvím řecké tradice, které pro ni bylo zásadní a určující, nicméně ne svazující. Volba tématu souvisela s autorčíným dlouhodobým zájmem o antickou mytologii a římskou literaturu, především poezii (viz její bakalářskou práci o různých pojetích Apollóna v Ovidiově díle), téma vzešlo ze semináře „Homérská látka v římské literatuře“ (ZS 2019/2020).

Práce probíhala standardním způsobem: kol. Málková si při konzultaci vybrala jedno z nabízených témat, společně jsme promysleli zadání a základní obrysy práce, předkládala mi první verze kapitol a průběžně zapracovávala připomínky. Nutno říci, že od prvních nárysů (a od práce na zmíněném bakalářském tématu) ušla autorka velký kus cesty co do samostatnosti, kritické reflexe i schopnosti formulovat.

Členění textu je přehledné, odpovídá práci, která je postavena spíše materiálově než problémově: Obsáhlý Úvod (str. 6-30) není teoretickým uvedením do tématu, ale stručně představuje zpracování postavy Achillea v řeckých pramenech a ve starší římské literatuře až po sledované období – tedy vývojový kontext k hlavnímu tématu. Následují čtyři monografické kapitoly věnované jednotlivým dílům raně císařského období, v nichž se postava Achillea vyskytuje: epické básni *Ilias Latina* s nejistým autorstvím, románovému prozaickému zpracování trójské látky *Ephemeris belli Troiani* připisovanému Dictyovi z Kréty, Statiově fragmentární epické *Achilleidě* a Senecovu dramatu *Troades*; původně měl součástí korpusu být i druhý z dochovaných pozdních trójských románů, *Excidium Troiae* Dáréta Frýžského, autorka se ale po prostudování aktuálních názorů na jeho dataci v sekundární literatuře (která se začíná klást spíše až do pozdní antiky) rozhodla ho do práce nezařadit¹. Práci uzavírá čtyřstránkový Závěr (str. 74-77) a bibliografie (k ní viz dále).

---

¹ Vysvětlení viz str. 42, pozn. 224.

Jako výchozí bod pro své analýzy v Úvodu i v hlavní části si Kateřina Málková zvolila polemiku s tvrzením vyskytující se v sekundární literatuře, že římský obraz Achillea byl převážně „negativní“.² To jí na jednu stranu umožnilo napojit se přímo na proud badatelské produkce a přemýšlení o příslušných textech, a také v závěru svá zkoumání uzavřít vyvrácením tohoto klišé, nicméně na druhou stranu vede k určité schematičnosti, kvůli které jsou do pozadí zatlačeny další, komplikující aspekty – např. funkce postavy Achillea v celku díla nebo žánr příslušného textu (a s ním spojená očekávání recipientů). To je dobře vidět např. na konstatování, že vyličení Achillea jako lehkomyšlného nebo dokonce nevěrného milovníka v Ovidiových *Heroidách* je – vzhledem k ostatním zpracováním v korpusu – neobvyklé (str. 21): to je sice pravda, nicméně v *Her.* taková charakteristika odpovídá jak základní dějové situaci, tj. hrdina z nějakého důvodu odloučený od své partnerky, tak i *variatio* důvodů pro odloučení v rámci sbírky, takže taková úprava látky není překvapivá.

Druhou autorčinou metodologickou volbou bylo vnímat postavu Achillea primárně pod psychologickým úhlem pohledu (tedy všítat si hlavně vnitřní koherence a psychologických motivací resp. zdůvodnění jeho jednání) než ji uchopit jako čistý literární konstrukt, ve kterém jsou možné nekoherence, manipulace, zamlčení apod.

Samotné analýzy jsou provedené pečlivě, jsou opřené o sekundární literaturu a zároveň obsahují vlastní postřehy, tudíž mají i určitou přesvědčivost; výsledky analýz jsou vždy na konci kapituly shrnuty. Za nadprůměrně zdařilou považuji práci se sekundární literaturou. Jak ukazuje obsáhlá bibliografie na konci textu (str. 78-82), autorka velmi samostatně shromáždila značný počet relevantních prací (přes 60 položek), mnohdy velmi nedávného data, převážně v angličtině a němčině, méně v italštině, okrajově též v češtině, polštině a francouzštině. Poznámkový aparát a některé kritické pasáže ukazují, že se s touto badatelskou produkcí podrobně seznámila a dokáže k ní přistupovat kriticky, utřídit názory v ní prezentované³ nebo s nimi i polemizovat.⁴

---

² Str. 6, 10 *et passim*. – Je otázka, do jaké míry je tento názor mezi badateli skutečně rozšířen – autorka jeho výskyt dokládá především v diplomové práci Judith Ziegler (Vídeň) a v drobném článku Jakuba Hendzela (Poznaň), který vznikl buď za jeho studií nebo těsně po nich.

³ Např. k epizodě Achilleova souboje s Kyknem (Cygmem) v Ovidiových „Proměnách“, str. 24.

⁴ Např. na str. 43, pozn. 236 s Judith Ziegler, o obecnosti spojení krásy a síly u mužských postav (tento moment trochu oslabuje fakt, že se v tomto případě jedná také o magisterskou práci, konkrétně z vídeňské univerzity).

Po formální stránce je text zpracován velmi pečlivě, s dobře fungujícím systémem členění o několika rovinách, překlady jsou vzácné.⁵ Jazyk je přiměřený žánru a srozumitelný, jen velmi zřídka se vyskytnou prvky z jiných stylových rovin⁶ a občas neobratné formulace,⁷ zejména při nakládání s abstrakty (případně termíny vůbec),⁸ tu a tam i zkratkovitá nebo schematizující vyjádření.⁹ Ukázky z latinských pramenných textů jsou doprovázeny prozaickými překlady, z menší části převzatými, většinou vlastními – ty jsou v pořádku po významové stránce a poměrně zdařilé i formálně.¹⁰

Závěr: Vzhledem k výše řečenému konstatuji, že práce splňuje nároky kladené na magisterskou diplomovou práci ve zvoleném oboru. Proto ji **doporučuji k obhajobě** a navrhuji klasifikovat hodnocením **velmi dobře**.

V Berlíně dne 31. srpna 2022

Mgr. Martin Bažil, PhD.

---

⁵ Viz např. str. 9: „jeho bojovým um často doprovází“; 12/38: „Ars poetika“; 23: „s vyléčením krále Téléfem“; 26: „zabíjí náhodné bojovníka“; 32: „Iram“ (L místo I); 36: „primárně“.

⁶ Viz např. str. 26: „ne moc slavným průběhem boje“.

⁷ Viz např. str. 6: „Postava Achillea zastává výjimečné místo...“; 7: „Obzvláště zkoumané bývá...“; 10: „přílišné závěry“; 12/38: „příklad spíše negativního a jednotvárného pohledu na postavu Achillea“ („jednostranného“?); 26: „většina jeho (= Achilleových) známých dějových linek“; 63: „radost nad příchodem Řeků“; 65: „jeden z mála textů, ve kterém...“

⁸ Viz např. str. 23: „jeho destruktivní motivy“, podobně 59: „Achilleus demonstruje svou vrozenou náklonost k heroickým a válečnickým motivům“ nebo 66: „s řadou Achilleových nově zpracovaných motivů“; 24: „(Murgatroyd) charakter Achillea chápe spíše z ironického hlediska“ – nejedná se spíš o „postavu“?; 38: „největší moment Achilleovy charakterizace“; 72: „hlavní premisa hry (tj. požadavek na lidskou oběť)“ – spíše „téma“, „zápletka“.

Určitým – a mezi námi opakovaně diskutovaným – problémem bylo označení mluvčího/vypravěče v epických textech (pojem „epický mluvčí“ není obvyklý). Nejsm si zcela jist, jestli to vyřešily uvozovky (viz str. 22 a 27), které sice mohou dávat čtenáři najevo, že autor textu chápe rozdíl mezi básníkem a mluvčím, nicméně nejsou v této funkci příliš srozumitelné.

⁹ Viz např. str. 10: „Achilleus se slituje, protože pozná, že oba (tj. on a Priamos) sdílejí stejný zármutek“ a dále tamtéž: „Priamovi, který se skrže podobnost jejich ztráty a žalu stává jeho blízkým“; 36: (Patroklova) „jediná role v *Ilias Latina* je zemřít a posunout děj“.

¹⁰ Jen vzácně se v překladech vyskytne diskutabilní výraz, viz např. str. 57: „zpomalí (*tardabit*) svůj vůz Hektorovým tělem“ – spíš „zatíží, obtíží“, nebo str. 60: *indocilem Achillem* „neukázněného Achillea“ – spíš „nezkrotného, nepoddajného“.

V jednom z citovaných překladů – od Ivana Bureše – jsem našel verš o sedmi stopách (str. 28): „Náhle se / rozestou/pila / země a / ve své / životní / výši“ (Ovidius, *Met.* 13, 441).